

Anmeldelser.

Gustav Bang: Den gamle Adels Forfald. Studier over de danske Adelsslægters Uddøen i det 16de og 17de Aarhundrede. Kbhvn. (Det Gyldendalske Forlag), 1897. (123 S.)

Det er et særdeles prisværdigt Forsøg, Dr. Bang har gjort, paa at benytte Statistikken i Historiens Tjeneste. Selve denne Alliance er vel hverken i indenlandsk eller udenlandsk videnskabelig Forskning mere noget nyt, men vi befinde os dog i dens Begyndelse, og det uopdyrkede Omraade er saa uendelig stort, at et historisk-statistisk Arbejde alt paa Forhaand imødeses med betydelig Interesse.

Dr. Bang har da ogsaa ved sit Arbejde forøget vore statistiske Kundskaber om Fortiden. Han har paa flere Punkter erstattet de Formodninger, man havde dannet sig paa Grundlag af de spredte Enkeltiaagttagelser, med positiv Viden, støttet paa Masseopgørelsen. Hertil henregner jeg f. E. Tabellerne og Oplysningerne om de gentagne Ægteskaber, om Bruds og Brudgoms Alder, om Ægteskabernes Fordeling efter Varighed o. a. m. Saaledes har det store Flids- og Tankearbejde, der ligger bagved Dr. Bangs Undersøgelse, givet adskillige Resultater af Værd, og disse Resultater ere vundne ad vanskelige og ubanede Veje, der føre Fremtiden i Møde.

Men idet det herved bliver fuldt forstaaeligt, at det filosofiske Fakultet kendte Afhandlingen værdig til „at forsvares for den filosofiske Doktorgrad“, er det ogsaa forstaaeligt, at Oppositionen ikke behøvede at søge Kommaer og Punkter op for at komme til Orde, men havde overmaade vægtige Indvendinger at gøre. Det var ingen Skinfægtning, undtagen forsaavidt man just ikke mærkede noget til Forsvaret — og det vistnok af gode Grunde.

Ved Siden af Udtalelserne fra de officielle Opponenten og fra en Medopponent *ex auditorio*, fremsatte nærværende Anm. forskellige Indvendinger. Disse danne Grundlaget for de følgende Bemærkninger.

Bogen er et historisk-statistisk Arbejde med det Formaal at belyse og godtgøre den gamle danske Adels Forfald. Der er imidlertid grumme lidt Historie i den, og idet man ikke ad andre Veje end Tallenes faar noget at vide om Forfaldet, om de formentlige Grunde dertil og om den Maade, hvorpaa det skal være sket, har Forf. altsaa ingen Støtte i en almindelig historisk Redegørelse, der skulde danne Baggrunden for Tallene, og hvormed de skulde sættes i naturlig Forbindelse.

Men om Tallene alene maatte det paa Forhaand vides, at de, selv om de iøvrigt vare fortræffelige i enhver Henseende, ikke vilde kunne udrette noget som Bevismateriale overfor Hovedformaalet, eftersom ethvert Sammenligningsled mangler. Det er naturligvis ikke Forfatterens Skyld, at man ikke har tilsvarende Undersøgelser for de andre Samfundsklasser, men da de nu engang ikke ere tilstede, svæver man i Virkeligheden i Luften. Ved at sammenligne Datid med Nutid kan man nemlig højest bevise noget med Hensyn til en Forskel mellem Datids- og Nutidsforhold, men intet med Hensyn til en enkelt Samfundsklasse i Datiden, sammenlignet med andre Klasser.

Af de her anførte Grunde fremgaar det paa Forhaand, at Forfatteren har stillet sig en uløselig Opgave. Han har da ogsaa adskillige Steder Følelsen af de uovervindelige Vanskeligheder, han staar overfor, men han har ikke kunnet bekvemme sig til at lægge Opgaven helt om og søger rundt om at dække sig ved Ord som vistnok, formodentlig, antagelig, der, selv om de forme sig til hele og langtrukne Sætninger af samme Art, kun er og bliver Ord.

Det mærkeligste er imidlertid, at Forfatterens egen Statistik, egne Samlinger og Beregninger snarere paavirke En mod end for, hvad han vil godtgøre. Hvis der slet ikke havde været Tale om noget Forfald, hvis det ikke var det, „der skulde bevises“, maatte ethvert Menneske antage, at alt tvært-

imod var fortræffeligt i Adelsstanden. Den umiddelbare Betragtning af Forfatterens Tal vidner imod ham, og der skal stærke Data til fra de andre Samfundsklasser — hvem Bevisbyrden paahviler — for at vi skal tro paa, at de ere trivedes bedre end Adelen.

Forf. begynder sin Bog med forskellige statistiske Oplysninger om de adelige Slægter i Middelalderen, i Renæssancetiden og i Nutiden. Da Spørgsmaalet om Slægternes Antal imidlertid forlades straks efter de første Blade, og da Forf. helt opgav det under Disputatsen, skal vi kun holde os til de adelige Personer, hvorom ogsaa Bogens Statistik saagodtsom udelukkende drejer sig.

Spørgsmaalet om Adelen's numeriske Tilbagegang eller Fremgang afgøres naturligvis bedst ved Oplysninger om Fødsels- og Dødelighedsforholdene. I førstnævnte Henseende kommer Forf. til det Resultat (S. 84), at der i Datiden fødtes 5 Børn pr. adeligt Ægteskab mod 4 i et almindeligt Ægteskab i Nutiden. For ret at forstaa Betydningen af denne Forskel, maa man imidlertid samtidig huske paa Ægteskabernes langt større Kortvarighed da end nu. Forf. har en Tabel over Ægteskabernes Varighed, men han benytter den ikke til Sammenligning med Nutidsforhold. Dette lader sig imidlertid gøre f. E. paa følgende Maade.

Vi finde (S. 76 ff.), at Antallet af Ægteskaber udgjorde

med en Varighed af						
0—4 Aar	5—9 Aar	10—14 Aar	15—24 Aar	25 Aar og derover	ubekendt	I alt
39	43	29	62	63	39	275

Fraregnet de 39 Ægteskaber med ubekendt Varighed haves altsaa 236 Ægteskaber, hvis Varighed vi kende — forudsat her, som ellers, at Forfatterens Tal ere rigtige. Nu beregner Forf. (S. 71), at den gennemsnitlige Vielsesalder for Mænd har været 34, for Kvinder 25 Aar. Hvis da hin Tid og hine Ægtefolk havde haft Nutids-Dødelighed — Dødelighed fra Perioden 1885—94 —, vilde Sandsynligheden for, at baade Brudgommen var bleven 59 og Bruden 50 Aar

have været ca. $\frac{3}{5}$ ¹⁾. Under denne Forudsætning skulde altsaa af de 236 Ægteskaber ca. 140 have tilhørt Gruppen „25 Aar og derover“, men vi finde kun 63! Selv om — per impossibile — alle de „ubekendte“ havde hørt til ældste Klasse, vilde denne kun omfatte 102, men skulde have omfattet $\frac{3}{5}$ af 275, altsaa 165. Misforholdet er i hvert Fald saa enormt, at det giver et overmaade slaaende Bevis paa Ægteskabernes langt kortere Varighed dengang end nu.

Naar Forf. derfor udtaler, at Forskellen mellem 5 og 4 Børn pr. Ægteskab er „vistnok mindre udpræget, end man i Almindelighed er tilbøjelig til at antage“, er dette urimeligt. Forskellen er i og for sig meget betydelig. I København havde i 1880 af samtlige Ægteskaber med en Varighed af 15 Aar og derover den Samfundsklasse, der havde mindst Frugtbarhed, 4 Børn, den, der havde størst (Arbejderklassen), 5 Børn pr. Ægteskab ²⁾. Hvor meget mere betyder Tallet 5 da ikke, naar man husker, at det gælder samtlige Datidens adelige Ægteskaber, hvis Gennemsnitsvarighed maaske ikke var væsentlig over 15 Aar! Vi maa derfor sige, at sammenlignet med Nutidens Forhold — og Datidens i andre Samfundsklasser kende vi jo ikke — var Adelen meget frodig, og fra hvilke Synspunkter denne Frodighed end ellers kan betragtes, bliver det i hvert Fald ikke som Forfaldssymptom ³⁾.

¹⁾ Beregnet paa Grundlag af Dødelighedstavlen i „Statistisk Tabelværk“, R. 4, Litra A, Nr. 9, Kbhn. 1896.

²⁾ Rubin og Westergaard: Ægteskabsstatistik. Kbhn. 1890. S. 23.

³⁾ Angaaende Befolkningens større Frugtbarhed under mere primitive Forhold end vor Tids har jeg fremsat nogle almindelige Betragtninger i „Historisk Tidsskrift“ 5. R. III. S. 500—02. Fr. Hammerich var i nogle Beregninger gaaet ud fra, at man uden videre kunde overføre vort Aarhundredes Fødselskvotienter paa det syttende Aarhundredes og derigennem lere Folketallene at kende, hvorimod jeg gjorde gældende, at man snarest maatte formode større Frugtbarhed da end nu. Dr. Bang udtaler herom: „De Bemærkninger, hvormed Rubin begrundet sin Opfattelse af en større Produktivitet i ældre Tider, har næppe nogen Værdi som Bevis“. Denne lidt energiske Udtalelse var vistnok overflødig. Jeg har udtrykkelig fremhævet anf. St., at naar man

Altsaa kortvarige Ægteskaber og stor Ægteskabsfrugtbarhed. Hermed har staaet i Vekselvirkning Kvindernes unge Giftermaalsalder, tidlige Død efter mange Barsler, det store Antal af fornyede Ægteskaber for Mændene. Da imidlertid ligeledes mange Mænd paa hin Tid døde i en ung Alder, blev der ogsaa betydelig Chance for Enkers fornyede Giftermaal, hvortil kommer, at Enkerne jo endnu kunde være ret unge, selv om Mændenes Død faldt i en allerede lidt fremrykket Alder. Alt dette har Forf. paa forskellige Steder af sin Afhandling belyst, selv om der ikke er givet nogen sammenhængende Fremstilling deraf. Det vilde imidlertid have været ønskeligt, om Forf. ved sine Sammenligninger med Nutiden havde benyttet det i Slutningen af forrige Aar udkomne Bind af Statistisk Tabelværk, som ovenfor er citeret. Han vilde dér i Indledningen (S. 8*—13*) have fundet, at der i selve den Periode, for hvilken man har fuldt sikkert Materiale — i anden Halvdel af det nittende Aarhundrede —, er en Bevægelse, tydelig og uafbrudt, som svarer til den, der som Helhed maa være gaaet for sig fra tidligere Aarhundreder til vort. Med hvert Tiaar aftager Antallet af gentagne Ægteskaber, aftager, ogsaa under iøvrigt lige Forhold, Enkemænds og Enkers Vielseshyppighed, aftager endelig Antallet af de Ægteskaber, hvor der er betydelig Aldersforskel mellem Brudgom og Brud. Det forøger Interessen ved og sikrer Rigtigheden af lagttagelser med Hensyn til den fjærnere Fortid, at Forhold, der nu synes os helt fremmede, genfindes — om end i modificeret Form — i en langt nærmere Fortid, fra hvilken vi kunne følge dem Skridt for Skridt i deres Omdannelse til Nutidsforhold.

Medens Adelen's Fødselshyppighed altsaa var meget be-

søger Folketal ved Hjælp af Fødsler, kan man selvfølgelig intet bevise om Forholdet mellem Folketal og Fødsler, da man jo i saa Fald vilde bevæge sig i en Ring, man kan kun fremsætte Betragtninger om dette Forholds Tendens. Men de Betragtninger, jeg i den Henseende anstillede, ere saa langt fra blevne afkræftede siden 1882, at alle senere Undersøgelser (ogsaa Dr. Bangs) have bestyrket dem.

tydelig, og der forsaavidt var stor Regenerationsmulighed tilstede, fremhæver Forf. et enkelt Forhold ved disse Fødsler, der skulde indeholde en Ejendommelighed. I Reglen fødes der, som bekendt, 4 à 6 Procent flere Drenge end Piger, men Forf. oplyser, at det modsatte var Tilfældet ved Datidens adelige Fødsler. Dette kan jo staa i forskellig Forbindelse med Spørgsmaalet om Adels Forfald. For Slægternes Bestaaen er det naturligvis uheldigt, at der findes et ekstraordinært Overtal af Piger, og om Aarsagen til Forholdet kan man gisne, at det skyldes en Svækkelse som Følge af hyppige Giftermaal mellem nærbeslægtede. Forf. anfører dette og andet — ogsaa nogle luftige fysiologiske Betragtninger —, men det hele har næppe noget at sige. Da Forf. synes at lægge Vægt paa Spørgsmaalet, skal vi her gaa lidt nøjere ind paa det. Vi finde (S. 85):

Sønner	Døtre	Ubekendt Køn	I alt
697	728	102	1527

Af de 1425 Børn, hvis Køn vi kende, er der ganske vist $4\frac{1}{2}$ Procent flere Piger end Drenge, istedetfor omvendt. Men selv bortset fra Forfatterens egen Betragtning, at paa Grund af Drengbørns større Dødelighed end Pigernes kan et større Antal Drengfødsler være undgaaet Optegnelserne end Pigefødsler, ere Tallene ikke til at bygge paa. Der mangler jo Oplysning om 102 Børns Køn, og vilde man gaa strængt statistisk tilværks, kunde man først være sikker paa Misforholdet, naar samtlige ukendte vare lagte til Drengene, saaledes som vi ovenfor lagde samtlige Ægteskaber med ukendt Varighed til de længst bestaaende og desuagtet fandt disses Antal uforholdsmæssigt ringe. Men ved Anvendelse af denne Fremgangsmaade her vilde vi faa 799 Drenge mod 728 Piger, d. v. s. et meget for stort Antal af Drenge. Dog selv om vi ikke kræve et saa drakonisk Bevis, lære Tallene os intet. I Ægteskaberne med en Varighed af 15—24 Aar er der et betydeligt Overtal af Drenge; det er i Ægteskaber med kortere og længere Varighed, Overtallet af Piger forekommer, 455 Piger mod 389 Drenge. Men lignende Anomalier ved et saa

ringe Antal Fødsler ere lette at paapege andet Steds, endog hvor Tallene ere fuldkommen sikre. De vise sig intet at betyde overfor et større Materiale¹⁾. Selv om man imidlertid tager alle 1527 Fødsler, og selv om man gaar ud fra, at der for hele Tallet kunde konstateres et Flertal af Pigefødsler, tør man intet slutte deraf. I det oftere citerede Tabelværk, Indledningen S. 18*, hedder det om Forholdet mellem Dreng- og Pigefødsler, „at netop dette Forholdstal kun kan vise Fasthed med meget store Tal som Grundlag“. Som Eksempler anføres, at i September 1893 fødtes der i Danmark 2607 Dreng mod 2619 Piger, i Maj 1894: 2598 Dreng mod 2643 Piger. I begge Tilfælde var altsaa Antallet af fødte 3 à 4 Gange saa stort som det her omhandlede, og dog med et Flertal af Pigefødsler.

Historikeren, der benytter Statistik, maa være varsom. Hvad der for ham synes meget, fordi han kun er vant til at operere med Enkelttilfælde, kan statistisk set være utilstrækkeligt, og da kan det statistiske Redskab let komme til at gøre mere Skade end Gavn.

Naar der ikke er noget særlig mærkeligt ved Adelen's Fødselsforhold, maa man, for at naa til Forfaldet, altsaa vente sig noget ekstraordinært af Dødelighedsstatistikken. Hvad imidlertid Børnedødeligheden angaar, anser Forf. den ingenlunde for større end Datidens formentlig almindelige Børnedødelighed. Derimod tror han paa en usædvanlig og stigende Dødelighed hos de voksne. Men Beviset svigter, ja fører i modsat Retning! Forf. anfører, at „det eneste virkelig brugbare Sammenligningsmateriale, man besidder“, er Prof. Westergaards Tabel over danske Præsters Dødelighed 1650—1699. Herimod er der nu at indvende, at det er et daarligt Sammenligningsmateriale, fordi det ligger efter den Tid, der er Tale om, og fordi det gælder en Stand, man altid har ment havde særlig gode Levebetingelser. Men ikke desto mindre viser de

¹⁾ Se f. E. W. Ditzel: Statistiske Oplysninger om ca. 39000 Fødsler. Kbh. 1882. S. 15—16.

omtalte Præsters Dødelighed sig større end Adelen! Vare Præsterne døde efter den for Adelen konstruerede Dødelighedstavle, skulde Dødsfaldenes Antal have været 414 — nu er det 454.

„Der er imidlertid et Forhold, som synes at tale afgørende for, [at] Adelen i vital Henseende har været ganske abnormt stillet“ (S. 54). Dette Forhold fremstiller Forf. i en (S. 55) meddelt Dødelighedstavle i femaarige Aldersklasser for adelige Mænd og adelige Kvinder fra 20 Aars Alderen Livet ud, en Tavle der er delt i tre ligestore Tidsafsnit for Perioden 1530 — 1680. I og for sig er denne Tavle af ikke ringe Interesse paa Grund af det overordentlig sparsomme Materiale, der overhovedet forefindes om Fortidens Dødelighedsforhold, og trods al Usikkerhed i Tallene — som maaske senere kan formindskes — maa den hilses som betydningsfuldt indvundet Terraen. Men hvor saare fortjenstligt Forfatterens Arbejde end paa slige Omraader er, tvinger han En til at tage Afstand fra det paa Grund af den Brug, han gør deraf.

Forf. udfinder, at fra Periode til Periode er den voksne mandlige Adels Dødelighed forøget, og dette giver ham Anledning til at fremhæve, „at Standen var en degenererende Samfundsklasse, som med stærke Skridt gik sin Undergang imøde“ (S. 57). I Slutningen af Afhandlingen udvikles dette nøjere, og man erfarer, at „Adelens indre Forfald“ hidrørte fra „voksende Trang til Nydelser“, fra „Drikkelag og Udsvævelser“, fra det Liv i Udlandet, der, oftest under Præceptorens Tilsyn, „rev dem med sig ind i Forhold, der overgik deres fysiske Kræfter“ (S. 106). Dette er altsammen meget muligt, men den hele triste Proces, her er skildret, har blot ikke noget med Tallene at gøre. Hvis den nemlig havde det, maatte vi jo formode, at Datidens Adelskvinder, som vi hidtil troede samlede Slægtens Sagn og Sange hjemme i deres Borge, tværtimod i stedse voksende Grad have været paa de lange Rejser, og at de i Drikkelag og Udsvævelser, paa Kroer og Landeveje have tilsat deres fysiske Kræfter. Forholdet er nemlig det, at Dødelighedstavlen angiver en endnu større Stigning i de adelige Kvinders end

i de adelige Mænds Dødelighed. Dødeligheden for adelige Mænd er 1630—80 21,8 pCt. større, end den skulde være ifølge den hele gennemsnitlige Dødelighed 1530—1680, for adelige Kvinder er den 22,1 pCt. større! Dette vil maaske føre til, at man af de 2000 Dødsfald, der overhovedet opereres med, indtil videre kun med nogenlunde Tryghed kan benytte den Halvdel, der vedrører Perioden 1630—80, og navnlig ikke de Par Hundrede, der vedrøre Perioden 1530—80. Hvorom alting er, *qui nimium probat, nihil probat*. Om de andre Samfundsklassers Dødelighed have vi kun faaet det ene at vide, at Præsternes Dødelighed var større end Adelens, og om denne selv have vi erfaret, at dens Kvinders Dødelighed var i større Tilvækst end dens Mænds. Hvo, som deraf tør slutte noget om Adelens Forfald — behøver ikke Tallene, ja maa hellere undvære dem, til at fæstne sin Tro.

Imidlertid kunde det jo være, at fordi man ikke kan konstatere Virkningerne — abnorme Fødsels- og Dødelighedsforhold —, kan man paapege en Aarsag af saa utvivlsom Betydning, at Virkningerne maatte være givne. I og for sig er sligt naturligvis meget vel muligt. Véd man, der har været Hungersnød, kan man med Sikkerhed slutte sig til ekstraordinær Sygdom og Død, selv om man mangler Tallene derfor; har Høsten været rig, kan man slutte sig til et Præfald paa Kornet, ogsaa uden Tal til Raadighed. Og man behøver jo ikke blot at tænke paa Aarsager, der kunne omsættes i Vægt og Maal. Kunde der angives bestemte Forhold, der pegede direkte hen paa Nedgang og Forfald — nu vel, saa ville vi tro paa disse ogsaa uden at faa dem numerisk udmaalte. Men for det første er det tvivlsomt, om der i det foreliggende Tilfælde kan paapeges saadanne Aarsager — Adelens politiske Tilbagegang behøver lige saa lidt at være en Aarsag til som en Virkning af Personantallets Forringelse —, og dernæst har jo Forf., som alt omtalt, ikke gjort sit Arbejde til et historisk i dette Ords almindelige Forstand, men har udelukkende villet nøjes med Aarsager og Virkninger af talmæssig og konkret Art. Naar derfor Paavisningen af Virkningerne er mislykkedes,

kan man kun finde én Aarsag, der efter Forfatterens Fremstilling maatte frembringe Forfald, nemlig Slægternes uafbrudte Indgiften i hinanden.

Nu er der imidlertid det uheldige ved denne Aarsag, at ingen er mindre sikker med Hensyn til Virkningerne. Man véd i Virkeligheden overmaade lidt om Følgerne af slig Indgiften, og selv om man mener at kunne gaa ud fra, at den i Længden er uheldig, er man ganske paa det uvisse med Hensyn til, hvor stærkt dette Forhold skal gøre sig gældende for at virke skadeligt, og hvilket Omfang denne Skade da vil have. Det er sandt, at Adelsslægterne giftede sig meget ind i hinanden, men hvad beviser det? For det første er det ikke sandsynligt, at Indgiftningen var større end f. E. hos Byernes Patriciat eller et Sogns Storbondeslægter, snarere vel mindre, og medens Indgiftningen saadanne Steder var lokal, vare Slægterne hos Adelen spredte over hele Landet, og ingen véd, om dette Forhold — Forskellen i Jordbund, Omgivelser og Levesæt i Vendsyssel og paa Sjælland — ikke i hvert Fald har en modificerende Virkning. Dernæst var det dog ikke et saa helt ringe Antal Personer, alle de giftefærdige havde at vælge imellem. Gaa vi ud fra et aarligt Middeltal af 1500 adelige Personer i de 250 Aar, kan man antage, at mindst 200 af dem have været i Alderen 20—30 Aar, saa at der altsaa stedse har været 100 Par til indbyrdes Valg og Krydsning. Endelig maa det erindres, at der jo er kommet friskt Blod gennem fremmede, adelige Kvinder; har dette ogsaa været stærkt Blod, er maaske herved det hele Indgiftningsspørgsmaal gjort genstandsløst. Men til alt dette kommer, at det, som hyppigst har været paa Omtale som Følge af stærk Indgiftning, er Fremkomsten af et uforholdsmæssigt stort Antal abnorme Individuer. Véd man noget herom for Adelens Vedkommende? Næppe nogetsomhelst. Og, det vil huskes, at Teorierne om større Pige- end Drengefødsel eller om Sterilitet hos Kvinderne, hvad de end maatte have paa sig, ikke have været anvendelige i dette Tilfælde. Maaske bør man iøvrigt ogsaa her én Gang for alle minde om, at hvad man end kan finde paa som Aarsager til, at Adelen skulde gaa til Grunde, bør det paa den anden Side

erindres, at den i mange Henseender havde hver Tids gunstigst mulige Levebetingelser. Kan man derfor ikke konstatere ualmindelig ringe Fødselshyppighed eller stor Dødelighed, skal man være meget varsom med Slutninger fra formodede Aarsager, allermest fra en Aarsag som Indgiftning, om hvilken man, baade i almindelig fysiologisk Henseende og med Hensyn til hele dens Optræden i det foreliggende Tilfælde, véd saa inderlig lidt ¹⁾).

Alligevel, vil Forf. til Slutning sige, det være nu som det vil med Aarsager og Virkninger, med Tal og Ræsonnementer, Faktum er, at Adelen forfaldt, var syg som et Menneske, der lider af indvortes Svaghed — med Følgerne deraf. I Midten af det 17de Aarhundrede talte den gamle danske Adel ca. 2000 Personer, nu tæller den kun ca. 1000. „I Løbet af ca. 250 Aar er altsaa Medlemstallet aftaget med omtrent Halvdelen, og at en saadan Aftagen — samtidig med at Helhedsbefolkningen er blevet flere Gange fordoblet — vidner om sygelige Tilstande hos Standen, derom kan der fornuftigvis ingen Tvivl være“ (S. 8).

Jo, uagtet dette Hovedargument, der sættes i Spidsen af Afhandlingen, egentlig er Undersøgelsens Basis, kan der fornuftigvis være megen Tvivl derom. Lad os, med Forfatteren, gaa ud fra, at der virkelig for 250 Aar siden har været 2000 danske Adelige mod nu kun 1000, og at samtidig Befolkningen som Helhed udgjorde $\frac{1}{4}$ af den nuværende, altsaa ca. 550,000, indeholder dette saa noget mærkeligt? Ja, hvis Tallene vare homogene. Men Forf. har paa fast ubegribelig Maade overset, at de ikke ere det. Han har af Adelens Rækker i de 250 Aar udelukket a) uægtefødte, b) Personer der have indgaaet Ægteskab udenfor Standen, c) nobiliterede Personer, d) indvandrede adelige (bortset fra de Kvinder, der giftedes med

¹⁾ Til Belysning af Indgiftningens Hyppighed i Menneskeslægstens Historie — uden hvilken Udviklingsgangen vilde blive uforklarlig — jfr. en Afhandling af du Prel (Die Bedeutung von Stammbäumen für das Erkenntniss des Bevölkerungsganges) i v. Mayr's Allg. Statist.Archiv. IV.

danske adelige). De samme fire Grupper maa udelades af den øvrige Befolkning, d. v. s. alle uægt fødte, alle der fra én Befolkningsklasse er sunket ned i en anden, alle der fra én Befolkningsklasse er steget op i en anden, alle indvandrede (med ovenstaaende Undtagelse). Forf. har ogsaa udeladt de udvandrede, men da disse ikke tælle med for den øvrige Befolkning — uden at det kan siges, om Adelen, taget for hele Tidsrummet, ikke i forholdsvis højere Grad er kommet til Udlandet end den øvrige Befolkning — lade vi dem ude af Betragtning. Men de øvrige fire Grupper aarlige Overskud, hvert Aars Antal, fra regnet Aarets døde, med dette Overskuds Efterkommere i alle følgende Slægtled, hører jo med til Tilvejebringelsen af Landets nuværende Befolkning. Med disse Grupper have vi Firdoblingen, uden dem —? Ingen er i Stand til at afgøre, hvilken Rolle de have spillet i den hele Befolknings Tilvækst, og hvilken Rolle Udeladelsen af dem har spillet i Adelen's „Forfald“. Saameget er kun sikkert, at der intetsomhelst usandsynligt er i, at de alene kunde have bragt det nuværende Adelstal op til 8000, saa vist som det ingenlunde er umuligt, at Datidens 550,000, bortset fra de fire Grupper, nu er gaaet ned til Halvdelen, og at Danmarks øvrige 2 Million Mennesker bestaa af og hidrøre fra netop de samme Grupper.

I den glimrende Handelsperiode for hundrede Aar siden vare næsten alle Hovedstadens ledende Købmænd af fremmed eller af Bondeslægt. Samtlige bosiddende og besiddende Slægter fra for et kvart Aartusinde siden have nu maaske kun et halvt saa stort Personantal som da, hele Landets øvrige $\frac{9}{10}$ af Befolkningen kan være Efterkommere af alle mellemliggende Slægtleds navnløse, deklasserede, Parvener og fremmede. Om dette betyder Forfald for hine, skal lades usagt, men at det er gaaet andre bedre end Adelen, er der ingen Grund til at tro. Slægter opstaa — gennem Mænd, man senere regner tilbage til som de første, der huskes —, og Slægter forgaa ved Mandsstammers Uddøen eller baade Sværd- og Spindesidens Ophør, Størstedelen forsvinder, de faa føre Udviklingen videre, indtil atter deres Tid er omme, og nye Slægter erstatte

dem. Efter hvilke Regler det sker, turde det endnu have gode Veje med at faa opklaret. Den før nævnte tyske Forf. citerer, om end i anden Sammenhæng, to Linier af Schiller, og disse Linier vilde jeg have ønsket, Dr. Bang havde kendt. De havde ikke gjort Skade paa det meget fortræffelige i hans Ungdomsarbejde, men de havde maaske vakt hans Betænkelighed med Hensyn til de Hovedresultater, han har villet naa.

„Millionen sorgen dafür, dass die Gattung bestehe,
Aber durch wenige nur pflanzet die Menschheit sich fort.“

Dette er for Digteren det evigt menneskelige. Historikeren, Statistikeren, Videnskabsmanden skal betænke sig, før han dømmer nogen enkelt Samfundsklasse til Undergang fremfor nogen anden, saavist som før han giver én Samfundsklasse fremfor en anden Privilegium paa at føre Menneskeheden videre.

Marcus Rubin.

•
